

Vztah lékárníka a lékaře

Slasti i strasti lékárnické profese jsem měl možnost poznávat od malička, protože můj tatínek byl lékárník a ochotně mě do tohoto umění zasvěcoval. Mohl jsem rozdělovat s pomocí tiskárnu vyražených mariášových karet prášek na deset stejných dílů („divide in doses aequales Nr. X /decem/“) a ty pak vpravovat do speciálních papírových sáčků, posléze do nebulí vylisovaných z „jedlého papíru“, lisovat čípky v násobcích magického čísla tři a pak dokonce číst dopisy o tom, jak se mé výtvary našim pacientům „mažou po hubě“. Mohl jsem z rodinného podnikání mít i větší profit: v létě 1945 nám přivedl jeden vděčný rudoarmějec před lékárnou koně, ale naši mi ho nedovolili převzít.

Myslím, že táta chtěl, abych v jeho kolejích pokračoval, když jsem se však rozhodl pro medicínu, nijak mi nebránil. Jen s mírnou ironií říkal: Ty jsi doktor, ty jsi pán. Lékárník je tvůj sluha. Ty mu dokonce tykáš, ty mu píšeš „recipe“. Nicméně táta mi vtisknul jednu pravdu, kterou jsem si později mnohokrát potvrdil. A to, že lékárník je poslední pojistkou proti chybám, které se na cestě k závěrečnému vydání léku mohly objevit.

Poznal jsem to již za svého dospívání, kdy táta byl ve farmakologii a riziku lékových interakcí mnohem vzdělanější než většina lékařů, a tak i v mém případě kontraindikoval potenciálně třaskavou kombinaci sulfonamidů a vysokých dávek kyseliny acetylsalicylové, kterou mi tehdy naordinovala školní lékařka.

Na své profesionální dráze jsem měl na setkávání s magistry či magistrami farmacie vždy výjimečné štěstí. První, s kterou mi bylo dopřáno spolupracovat, byla překrásná paní magistra v Kosmonosích, kterou jsme všichni adorovali. Byla vlídná a laskavá, ale svou přízeň rozdávala střídavě. Jednou mi zavolala, že se mě chce na něco zeptat. Přechootně jsem nabídl svou odpověď „na cokoli“. Paní magistra na to vlídně pravila: „Chtěla jsem se jen zeptat, jak jste to myslel, když jste předepsal pacientovi smrtelnou dávku atropinu?“ Vypravil jsem ze sebe jen to, že jsem to myslel dobře... Nikdy jsem jí už nevysvětlil, že tenkrát jsme experimentovali s atropinovými komaty, pro jejichž vyvolání se podával tento alkaloid v dávce 1 mg na kg váhy pacienta.

Paní magistra Divišová v Thomayerově nemocnici byla skutečný poklad. Nejen, že taktně korigovala chyby nás mladých, ale dělala pro nás mnohem víc, než obnášela její pracovní náplň. Třeba na podzim v roce 1968, kdy nás opustilo několik reprezentantů západních farmaceutických firem, kteří během Pražského jara doufali v lepší zítřky. Jeden z nich nám zanechal tehdy zcela nové a na našem trhu vzácné dvoubarevné kapsle na léky; paní magistra naplnila ve svém volném čase tisíce těchto obalů mléčným cukrem a my jsme rozjeli výzkum týkající se modifikace placebo efektu barvou léku. Pomáhala nám při vymýšlení jejich názvů a s její asistencí jsme nejhynusnější placebo (temně šedivá plus terrakota), po němž se několik pacientů pozvracelo, zkolabovalo a dvě ženy dostaly kopřivku, pokřtili na počest StB jako Estebin®.

Přemýšlím-li o vztahu mezi lékaři a lékárníky v obecnější rovině, vynoří se mi před očima scéna z Burianova filmu U pokladny stál. Vyplašený pacient představovaný Václavem Tréglem se dostává

k samolibému pokladenskému lékaři s tím, že se se svými obtížemi obrátil o radu nejprve na pana lékárníka. „To by mě zajímalo, jakou blbost vám pan lékárník poradil...“ kontruje pan gremiální rada, na což Trégl odpovídá: „Abych šel za vámi.“

Tento postoj, petrifikovaný čtyřiceti roky reálného socialismu, během nichž byli zdravotníci v ponižující roli distributorů bezplatné péče, ještě občas přetrvává. Mám však za to, že se vzájemná komunikace zlepšuje, přestože zatím ještě není optimální. V zemích na západ od Aše je spolupráce lékaře a lékárníka mnohem intenzivnější a lékaři neváhají lékárníky konzultovat nad konkrétními případy farmakoterapie. U nás je taková spolupráce mizivá a drtivou většinu údajů lékaři čerpají z příbalového letáku a z firemních materiálů. To není můj dojem, to jsou výsledky seriálních průzkumů oficiálních institucí.

Lékárníky považují za suverénní odborníky a poradce pacientů při nákupu OTC přípravků, počínaje herbální medicínou, o níž má současná lékařská generace jen velmi mlhavé představy, a konče nejrůznějšími lektvary, kterým se za mého mládí říkalo „patentní léky“. Lékárník může při výběru přípravku probrat lékovou anamnézu, na což lékař většinou nemá čas a mnohdy na to ani nepomyslí, zabránit nežádoucím interakcím (například dosti agresivně propagovaných výtažků z třezalky s již ordinovaným antidepresivem), usměrnit a omezit polyfarmakofagii pacientů, kteří se často domnívají, že čím více preparátů užívají, tím budou zdravější.

V této souvislosti se tvrdě stavím za to, aby se léky a léčivé přípravky prodávaly pouze v lékárnách, protože na rozdíl od exministra zdravotnictví Davida Ratha si nemyslím, že „lék je zboží jako každé jiné“. Léku je totiž veřejností připisován apriorně kladný účinek, bez ohledu na to, v jaké souvislosti je podán. Lékárník může (a měl by) odklonit zákazníka od úmyslu zakoupit pro dvouleté dítě tradiční rodinný všelék obsahující kyselinu acetylsalicylovou a přeměňovat ho k bezpečnějším analgetikům a antipyretikům. To trafikant nebo majitel benzinové pumpy nikdy neudělá.

Lékárník zná „svého“ pacienta (pokud je mu věrný) často lépe, než jeho ošetřující lékaři – specialisté, kteří o sobě někdy ani vzájemně nevědí, protože pacient je ani poctivě neinformuje. Pak je při zabránění nežádoucím interakcím skutečně poslední pojistkou. Ve své praxi jsem se setkal také s jedním velmi pozitivním jevem: pacient na doporučení lékárníka navštívil mou psychiatrickou ordinaci, a to zcela indikovaně (většinou depresivní a úzkostné poruchy), když stejné doporučení od svého praktického lékaře či specialisty předtím odmítl.

V oblasti oficiální preskripce léků jsme se ve srovnání se situací před 20 roky dostali do druhého extrému: zatímco tehdy byl sortiment velice chudý, je dnes nezdravě bohatý. Jsme snad na prvním místě v Evropě v počtu registrovaných léků, a to nepřináší jen klady. Tlaky farmaceutických firem mohou vést ke střetu zájmů. Víím o případu, kdy ekonomicky motivovaný lékař předepisoval systematicky jedno generikum, zatímco konkurenci ekonomicky motivovaná lékárna důsledně vydávala jiné s vysvětlením, že jde o tutéž látku.

Skončilo to – eufemisticky řečeno – velkou nevraživostí. Bohudík, tyto případy zase nejsou tak časté.

Všichni dirigisté, kteří by zdravotnictví rádi dostali pod centrální státní kontrolu, mají na čelných místech svých strategií Caesarovo DIVIDE ET IMPERA! Jak ukázaly poslední roky charakterizované chaotickými kroky běsně se střídajících osob na postu ministrů zdravotnictví, zaměstnanci zdravotnického sektoru prozatím úspěšně dokázali vzdorovat této politice. Myslím, že pokusy rozeštvát zdravotnickou obec ji naopak stmelily, že vedly k hlubšímu vzájemnému pochopení problémů jednotlivých profesí a k větší vzájemné úctě.

Já osobně si své současné spolupráce se všemi farmaceuty velice vážím, vážím si jejich trpělivosti a tolerance a podpořil jsem

všechny dosavadní aktivity zástupců lékárnického stavu. Jak formálně, tak vysvětlováním pacientům, že lékárníci nejsou hrabiví hochštapleři, jak se je druhá strana snaží vykreslit, ale ukáznění plátcí nemalých daní, na nichž vesele parazituje rozrůstající se byrokratický aparát. Věřím, že tento postoj není mezi mými kolegy ojedinelý.

MUDr. Radkin Honzák, CSc.

Psychiatrická katedra IPVZ,
Ústav všeobecného lékařství 1. LF UK v Praze

praktické LÉKÁRENSTVÍ

PŘEDPLATNÉ NA ROK 2007

Zajistěte si pravidelné zasílání časopisu Praktické lékárenství v roce 2007.

Titul, jméno, příjmení

Instituce

Adresa (včetně PSČ)

Telefon IČO, DIČ

Způsob úhrady ☐ složenkou ☐ fakturou 25% sleva pro studenty proti potvrzení o studiu ☐

Časopis bude od roku 2007 vycházet 6x ročně. Cena za jedno číslo je 56 Kč včetně poštovného.

Objednat můžete faxem: 585 204 335, telefonem: 582 396 099, e-mailem: predplatne@solen.cz

nebo poštou: SOLEN, s. r. o., Lazická 297/51, 779 00 Olomouc

Údaje poskytujete dle ustanovení §4 zákona č.101/2000 Sbírky, O ochraně osobních údajů – ty budou použity pouze pro vnitřní potřebu společnosti SOLEN.

Praktické lékárenství – objednávka

PRAKTICKÉ LÉKÁRENSTVÍ – poskytuje lékárníkům a ostatním farmaceutům informace, které obohacují jejich profesní rozhled a přispívají ke zdokonalování jejich každodenní práce.